

پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی براساس احساس تنهایی و عزت نفس در دانشجویان دختر

عبدالزهره نعامی^۱، شهرام نوری ثمرین^{۲*}

چکیده

با توجه به علاقه گسترده دانشجویان به شبکه‌های اجتماعی، بررسی ویژگی‌های کاربران به‌منزله پیش‌بینی‌های اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی اهمیت ویژه‌ای دارد. هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش احساس تنهایی و عزت نفس در پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان دختر است. پژوهش حاضر، از نوع همبستگی است. نمونه‌ای به تعداد ۳۳۵ دانشجوی دختر با استفاده از روش نمونه‌برداری خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب شدند و به وسیله مقیاس‌های احساس تنهایی اجتماعی-عاطفی بزرگسالان (SELSA-S)، عزت نفس روزنبرگ (RSES) و پرسش‌نامه محقق‌ساخته اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی ارزیابی شدند. داده‌ها از طریق روش‌های رگرسیون چندگانه و همبستگی پیرسون تحلیل شد. نتایج نشان داد که بین احساس تنهایی ($R=0.36, P<0.001$) و عزت نفس ($R=-0.26, P<0.001$) با اعتیاد به شبکه اجتماعی مجازی رابطه معنادار وجود دارد. افزون بر این، بین ابعاد احساس تنهایی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. براساس تحلیل رگرسیون چندگانه، احساس تنهایی ($\beta=0.345$) و عزت نفس ($\beta=-0.244$) می‌توانند اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی را به‌طور معنادار پیش‌بینی کنند. نتایج دیگر نشان داد که ابعاد سه‌گانه احساس تنهایی به ترتیب (خانوادگی، روانیک و اجتماعی) پیش‌بینی‌کننده قوی برای اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی هستند.

کلیدواژگان

احساس تنهایی، اعتیاد، شبکه اجتماعی، عزت نفس.

naamiabdul@yahoo.com
noorisamarin@yahoo.com

۱. دانشیار دانشگاه شهید چمران اهواز
۲. مربی دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول
تاریخ دریافت: ۱۳۹۵/۴/۱۹ پذیرش: ۱۳۹۵/۱۰/۲۲

مقدمه

پیشرفت‌های جدید در دنیای تکنولوژی، اینترنت را به منزله شیوه‌ای جدید برای ارتباط بین افراد و خانواده‌ها قرار داده است [۲۳]. شبکه‌های اجتماعی^۱، پدیده‌ای است که طی دهه اخیر شهرت بسیاری یافته است [۲۰]. شبکه‌های اجتماعی مجازی، نسل جدیدی از وبسایت‌ها هستند که در آن‌ها کاربران به صورت مجازی دور یکدیگر جمع می‌شوند و جماعت آن‌ها (برخط) را تشکیل می‌دهند. امروزه، برخی از شبکه‌های اجتماعی آن‌لاین نظیر فیس‌بوک، توئیتر و اینستاگرام، صدها میلیون کاربر دارند که از آن‌ها برای ایجاد و حفظ روابط با دیگران استفاده می‌شود [۳۰]. به‌رغم مزایای شبکه‌های اجتماعی مجازی، به لحاظ آسیب‌های فردی، اجتماعی و فرهنگی ریسک بالایی دارند که از آن جمله می‌توان به کاهش احساسات، متن‌گرایی، انعطاف‌پذیری هویتی و دریافت‌های جایگزین اشاره کرد [۶]. برخی کاربران ساعت‌های بسیاری را برای چت کردن با دوستانشان و چک کردن صفحات شخصی خود در شبکه‌های اجتماعی صرف می‌کنند که ممکن است این فرایند به عادت‌های ناخودآگاه تبدیل و به اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی منجر شود [۱]. براساس مدل سندرم اعتیاد^۲، این ادعا مطرح است که افراد معتاد به شبکه‌های اجتماعی، علایم مشابه با افراد معتاد به مواد را تجربه می‌کنند. لذا اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در چارچوب کلی‌تر اعتیادهای اینترنتی قرار می‌گیرد که در کنار سایر کاربردهای اینترنتی اعتیادآور، نظیر اعتیاد به بازی‌های اینترنتی، اعتیاد به وب‌گردی، قماربازی اینترنتی و اعتیاد جنسی اینترنتی قرار می‌گیرد [۱۴]. معیارهای اعتیاد به شبکه‌های مجازی شامل تحمل، گوشه‌گیری، فرار از واقعیت، استفاده زیاد، فقدان کنترل، دوره‌های بهبود و به خطر افتادن فعالیت‌های سرگرمی، شغلی و اجتماعی است که باید حداقل سه مورد از این معیارها طی دوازده ماه برآورده شود [۱۰]. براساس چارچوب زیستی، عصبی، اجتماعی در سبب‌شناسی اعتیادها، در سطح عصبی-آناتومی، فعالیت سیستم میل و رغبت هنگام جست‌وجوی اجتماعی با نقایص ژنتیکی در سیستم پاداش عصبی-شیمیایی معتادان مرتبط است [۱۵]. کاربردشناسی^۳ بخش دیگر در مدل اعتیاد است که براساس آن، گسترش روزافزون شبکه‌های مجازی و افزایش دسترس‌پذیری به آن‌ها می‌تواند موجب اعتیاد افراد به آن‌ها شود [۲۴]. همچنین، براساس دیدگاه اجتماعی ممکن است جذابیت شبکه‌های مجازی، بازتاب فرهنگ فردگرایی جهان امروز باشد. شبکه‌های اجتماعی نوین، سایت‌های خودمحوری هستند که به جای توجه به جامعه، به فرد اهمیت می‌دهند. ساختار خودمحورانه این شبکه‌ها ترغیب‌کننده رفتارهای اعتیادآورند و به افراد اجازه می‌دهند که جهت تقویت روحیات خود و

1. social network
2. addiction syndrome modle
3. pragmatics

کسب تجربه لذت‌بخش، خود را در این شبکه‌ها به‌طور مثبت ابراز کنند. چنین تجربیات خوشایندی می‌تواند رشد اعتیاد به شبکه‌های مجازی را هدایت کند [۲۶]. نتایج تحقیقات بیانگر آن است که برخی عوامل می‌توانند زمینه‌ساز گرایش افراد به استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی باشند که شامل برخی صفات شخصیتی مانند روان‌رنجوری، درون‌گرایی و خودشیفتگی [۲۱؛ ۲۲]، عزت نفس پایین [۲۸؛ ۲۹] و احساس تنهایی [۱۹] است.

در میان عوامل فردی که پیش‌بینی‌کننده اعتیاد افراد به شبکه‌های مجازی‌اند، احساس تنهایی اهمیت بسزایی دارد. بسیاری از محققان احساس تنهایی را تجربه ذهنی ناخوشایندی می‌دانند که در نتیجه تفاوت بین روابط اجتماعی مورد انتظار فرد و وضعیت کنونی او ایجاد می‌شود [۵]. زیرا یکی از نیازهای انسان، نیاز به تعلق داشتن است. این نیاز شامل آرزوی فرد برای ایجاد و حفظ حداقل روابط بین فردی مثبت و پایدار با دیگران است. نیاز به تعلق داشتن موجب انگیزش و هدایت افکار و هیجانات و رفتار بین‌فردی افراد می‌شود. البته در میزان و چگونگی ارضای این نیاز، تفاوت‌هایی نیز به چشم می‌خورد و ارضای آن نیز مستلزم داشتن تعاملات مثبت و زیاد با دیگران در یک موقعیت بادوام است که موجب خشنودی طرفین می‌شود. در نتیجه، افرادی که در ایجاد روابط رضایت‌بخش با دیگران مشکل دارند، دچار نوعی احساس کمبود می‌شوند که در آشفتگی‌هایی مانند احساس تنهایی تجلی می‌یابد [۱۱].

عزت نفس، ارزیابی خود در پرتو عقاید دیگران تعریف می‌شود و بر اساس فرایندهای عاطفی به‌ویژه احساس مثبت و منفی درباره خود بنا شده است [۹]. پژوهش‌ها بیانگر آن است که عزت نفس بالا در پیشرفت تحصیلی، مسئولیت‌پذیری شخصی و اجتماعی و روابط بین فردی نقش اساسی دارد [۱۸]. راجرز^۱ (۱۹۶۱) معتقد است که در همه سنین، رشد کامل استعداد‌های انسان به‌واسطه عزت نفس بالا تحقق می‌پذیرد. او علت اصلی عزت نفس پایین افراد را در این می‌داند که به آن‌ها فرصت کافی برای حمایت عاطفی و تأیید اجتماعی داده نمی‌شود و در طول دوران رشد به صورت مستمر ارزیابی منفی از جانب دیگران دریافت می‌کنند [۲].

برخی پژوهش‌ها به بررسی رابطه احساس تنهایی با استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی پرداخته‌اند؛ مثلاً، میلوسویچ و همکاران [۱۷] در پژوهشی با عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های اعتیاد به شبکه‌های مجازی در صربستان دریافتند که عواملی مانند عزت نفس، خودکارآمدی پایین و درون‌گرایی و احساس تنهایی بالا با استفاده بیش از حد از شبکه‌های مجازی مرتبط است. پژوهش اینگ وادوتیر [۱۳] پیرامون بررسی رابطه استفاده از فیس‌بوک و احساس تنهایی در دانشجویان و دانش‌آموزان دبیرستانی نشان داد که هرچقدر دانشجویان احساس تنهایی بیشتری داشته باشند، زمان بیشتری را در فیس‌بوک می‌گذرانند. پژوهش ازگر [۱۹] درباره بررسی رابطه بین اعتیاد به شبکه‌های مجازی، اضطراب تعامل و سطوح احساس تنهایی معلمان

در ترکیه نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با سطوح مختلف احساس تنهایی رابطه مثبت و معناداری دارد. پژوهش سانکاک ایدین و همکاران [۲۷] نشان داد که بین استفاده بیش از حد از فیس‌بوک و کم‌رویی رابطه معناداری وجود دارد. همچنین، بین ارتباط چهره‌به‌چهره با دوستان و احساس تنهایی رابطه منفی وجود دارد. یافته‌های کلایتون و همکاران [۷] بیانگر آن بود که نگران بودن و احساس تنهایی، پیش‌بینی‌کننده قوی برای پیوندجویی با دیگران از طریق فیس‌بوک هستند.

نتایج برخی پژوهش‌ها از رابطه عزت نفس و استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی حکایت دارد؛ مثلاً، سابرامانین و همکاران [۲۴] در مطالعه خود تأثیرات عزت نفس آشکار و ناآشکار در استفاده خودشیفتگانه از فیس‌بوک را بررسی کردند. نتایج نشان داد که عزت نفس ناآشکار با استفاده خودشیفتگانه از فیس‌بوک مرتبط است؛ درحالی‌که عزت نفس ناآشکار با تعداد دوستان در فیس‌بوک رابطه منفی دارد. هونگ و همکاران [۱۲] در مطالعه خود درخصوص تحلیل ویژگی‌های شخصیتی و اعتیاد به فیس‌بوک در دانشجویان تایوانی نشان دادند که حقیرشمردن خود و افسردگی می‌توانند پیش‌بینی‌کننده معنادار برای استفاده از فیس‌بوک باشند. ویلسون و همکاران [۳۰] در پژوهشی دریافتند که عوامل شخصیتی و عزت نفس دو پیش‌بین مهم برای تمایلات اعتیادآور در استفاده از شبکه‌های مجازی هستند. با توجه به استقبال گسترده کاربران اینترنتی، به‌خصوص دانشجویان، از شبکه‌های مجازی، بررسی ویژگی‌های کاربران به‌منزله پیشایندهای مهم اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی، اهمیت بسزایی دارد. بنابراین، هدف پژوهش حاضر بررسی نقش احساس تنهایی و عزت نفس در اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان بود.

بر این اساس فرضیه‌هایی به شرح ذیل ارائه شد:

۱. بین احساس تنهایی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان دختر رابطه معناداری وجود دارد؛
۲. بین عزت نفس و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان دختر رابطه معناداری وجود دارد؛
۳. بین ابعاد احساس تنهایی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان دختر رابطه معناداری وجود دارد؛
۴. احساس تنهایی و عزت نفس می‌توانند اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی را به‌طور مطلوبی پیش‌بینی کنند؛
۵. ابعاد احساس تنهایی (رمانتیک، اجتماعی و خانوادگی) سهم معناداری در پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دارند.

روش تحقیق

جامعه آماری و حجم نمونه

در پژوهش حاضر، جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان دختر مشغول به تحصیل در دانشگاه آزاد اسلامی واحد دزفول در سال تحصیلی ۱۳۹۴-۱۳۹۵ است. با توجه به اینکه جامعه آماری پژوهش (دانشجویان دختر) در دانشکده‌های مختلف قرار داشتند و تعداد آن‌ها نیز زیاد بود، با مراجعه به جدول کرجسی مورگان، تعداد ۳۳۵ دانشجوی دختر از طریق روش نمونه‌گیری خوشه‌ای مرحله‌ای انتخاب شد. در نمونه‌گیری، ابتدا اسامی دانشکده‌ها را نوشتیم و از بین دانشکده‌ها، سه دانشکده علوم انسانی، کشاورزی و فنی به صورت تصادفی انتخاب کردیم. سپس در مرحله دوم، اسامی کلاس‌های هر دانشکده را نوشتیم و به صورت تصادفی سه کلاس از هر دانشکده و دانشجویان دختر آن‌ها را برای اجرای پرسش‌نامه انتخاب کردیم. میانگین سنی افراد نمونه ۱۹/۸ و انحراف معیار ۴/۶ بود.

ابزار پژوهش

۱. روزنبرگ پرسش‌نامه عزت نفس (RSES) را در سال ۱۹۶۵ ساخت. این پرسش‌نامه متشکل از ده ماده است که احساسات مثبت و منفی فرد درباره خودش را می‌سنجد. برای نمره‌گذاری این پرسش‌نامه چندین روش مختلف پیشنهاد شده است که در برخی از آن‌ها به صورت طیف لیکرت چهار گزینه‌ای (کاملاً موافقم تا کاملاً مخالفم) و در برخی دیگر به صورت دو گزینه‌ای (موافقم و مخالفم) نمره‌گذاری می‌شود. در ایران، فرم دوم این پرسش‌نامه آماده شده و به صورت موافقم و مخالفم نمره‌گذاری می‌شود. نمره‌گذاری پرسش‌نامه عزت نفس روزنبرگ به این صورت است که ابتدا باید به ترتیب به هر سؤال امتیاز دهید. در سؤالات ۱ تا ۵ به هر پاسخ موافق نمره +۱ و به هر پاسخ مخالف، نمره -۱ داده می‌شود. در سؤالات ۶ تا ۱۰ به هر پاسخ موافق نمره -۱ و به هر پاسخ مخالف، نمره +۱ تعلق می‌گیرد. پس از به دست آوردن نمره‌های هر ماده، باید حاصل آن‌ها را باهم جمع و بر ۱۰ تقسیم کرد. همبستگی مقیاس روزنبرگ با آزمون رضایت از زندگی، ۰/۵۴ گزارش شده است [۴]. در پژوهش محمدی [۴] پایایی این مقیاس بر یک نمونه از دانشجویان دانشگاه شیراز با استفاده از آلفای کرونباخ ۰/۶۹ و با استفاده از تصنیف ۰/۶۸ گزارش شد. همچنین، ضرایب بازآزمایی این مقیاس به فاصله دو هفته ۰/۷۳ گزارش شد.

۲. فرم کوتاه‌شده مقیاس احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی بزرگسالان (SELSA-S): برای

سنجش احساس تنهایی از این مقیاس استفاده شد. این مقیاس را دی توماسو^۱ و همکاران (۲۰۰۴؛ به نقل از جوکار و سلیمی، ۱۳۹۰) براساس تقسیم‌بندی ویس طراحی و تهیه کردند. این مقیاس شامل ۱۵ گویه و سه زیرمقیاس احساس تنهایی رمانتیک (۵ گویه)، خانوادگی (۵ گویه) و اجتماعی (۵ گویه) است و احساس تنهایی عاطفی از مجموع نمره‌های زیرمقیاس‌های رمانتیک و خانوادگی به دست می‌آید. در مقابل، هر گویه طیف پنج‌گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (۱ نمره) تا کاملاً موافقم (۵ نمره) قرار دارد. کسب نمره بیشتر در هر یک از ابعاد مقیاس نشان‌دهنده احساس تنهایی بیشتر در آن بعد است. دی توماسو و همکاران (۲۰۰۴) ضریب آلفای کرونباخ را بین ۰/۸۷ تا ۰/۹۰ گزارش کرده‌اند که از همسانی درونی مناسب مقیاس حکایت دارد [۳]. در جریان هنجاریابی این مقیاس در ایران، نتایج تحلیل عاملی تأییدی با هدف بررسی روایی عاملی مقیاس جوکار و سلیمی (۱۳۹۰) نشان داد که ساختار سه‌عاملی برازش خوبی با داده‌ها دارد. همچنین، ضریب آلفا برای زیرمقیاس‌های احساس تنهایی رمانتیک، اجتماعی و خانوادگی به ترتیب ۰/۹۲، ۰/۸۴ و ۰/۷۸ بود. برای روایی مقیاس نیز از روش‌های تحلیل عاملی، همبستگی با زیرمقیاس‌های ادراک حمایت اجتماعی و مقیاس رضایت زندگی استفاده شد. در مجموع، مشخص شد که مقیاس مذکور روایی و پایایی مطلوبی دارد [۴].

۳. پرسش‌نامه اعتیاد به شبکه‌های مجازی: این مقیاس از نوع محقق‌ساخته است که با بررسی متون و تحقیقات مرتبط و استفاده از مقیاس‌های مشابه خارجی در خصوص موضوع، فرم اولیه آن با سیزده سؤال به صورت طیف پنج‌گزینه‌ای از کاملاً مخالفم (۱) تا کاملاً موافقم (۵) تهیه شد. آزمودنی در نهایت می‌تواند نمره‌ای بین ۱۳ تا ۶۵ کسب کند. نمره بالا در این مقیاس بیانگر میزان بالای اعتیاد آزمودنی به شبکه‌های اجتماعی است. جهت احراز روایی محتوایی، پرسش‌نامه در اختیار ۱۰ نفر از متخصصان روان‌شناسی قرار داده شد تا در خصوص مناسب بودن آن اظهار نظر کنند. بعد از جمع‌آوری آرای متخصصان، اصلاحات لازم انجام شد. جهت بررسی پایایی پرسش‌نامه از روش بازآزمایی استفاده شد. بدین صورت که پرسش‌نامه دوبار با فاصله زمانی بیست‌روزه روی ۵۰ نمونه یکسان اجرا شد که ضریب به‌دست‌آمده برابر با ۰/۸۴ بود. همچنین، ضریب آلفای کرونباخ پرسش‌نامه ۰/۸۸ به‌دست آمد که بیانگر همسانی درونی مطلوب مقیاس است.

به منظور تجزیه و تحلیل اطلاعات در این پژوهش از آمار توصیفی (میانگین و انحراف معیار) و آمار استنباطی (همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه) استفاده شد.

نتایج

در جدول ۱، شاخص‌های توصیفی (میانگین و انحراف معیار) متغیرهای پژوهش گزارش شده است. براساس نتایج مندرج در جدول ۱، در میان ابعاد احساس تنهایی، بالاترین میانگین نمره‌های دانشجویان دختر به مؤلفه احساس تنهایی خانوادگی و پایین‌ترین میانگین به تنهایی رمانتیک اختصاص دارد.

جدول ۱. میانگین و انحراف معیار نمره‌های دانشجویان دختر در متغیرهای پژوهش

تعداد	انحراف معیار	میانگین	آماره	
			متغیرها	
۳۳۵	۵٫۱	۳٫۹	عزت نفس	
۳۳۵	۱۰٫۷	۳۲٫۰۲	اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی	
۳۳۵	۱۰٫۷۶	۲۳٫۹۴	احساس تنهایی	
۳۳۵	۴٫۸۲	۸٫۱۴	رمانتیک	ابعاد تنهایی
۳۳۵	۵٫۵۴	۹٫۵۱	خانوادگی	
۳۳۵	۵٫۴۱	۸٫۵	اجتماعی	

جدول ۲. ضریب همبستگی ساده بین متغیرهای پیش‌بین (احساس تنهایی و عزت نفس) با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی

p	n	r	متغیرها	
			آماره	
۰٫۰۰۱	۳۳۵	۰٫۳۶	احساس تنهایی	
۰٫۰۰۱	۳۳۵	-۰٫۲۶	عزت نفس	

به منظور بررسی رابطه ساده احساس تنهایی و عزت نفس با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی از روش همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول ۲ آمده است. همان‌طور که در جدول ۲ مشاهده می‌شود، بین احساس تنهایی ($R=0.36, P<0.001$) و عزت نفس ($R=-0.26, P<0.001$) با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه معنادار وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش میزان احساس تنهایی و کاهش عزت نفس افراد، اعتیاد آن‌ها به شبکه‌های اجتماعی افزایش می‌یابد.

به منظور بررسی رابطه ساده ابعاد احساس تنهایی با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از روش همبستگی پیرسون استفاده شد که نتایج آن در جدول ۳ آمده است.

جدول ۳. ضریب همبستگی ساده بین ابعاد احساس تنهایی با نمره‌های اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان دختر

متغیرها	r	n	p	آماره
				تنهایی رمانتیک
تنهایی خانوادگی	۰٫۴۱	۳۳۵	۰٫۰۰۱	
تنهایی اجتماعی	۰٫۳۶	۳۳۵	۰٫۰۰۱	

همان‌طور که در جدول ۳ مشاهده می‌شود، تنهایی رمانتیک ($R=0.32, P<0.001$)، تنهایی خانوادگی ($R=0.41, P<0.001$) و تنهایی اجتماعی ($R=0.36, P<0.001$) با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه مثبت معنادار دارند. به عبارت دیگر، با افزایش نمره‌های احساس تنهایی رمانتیک، اجتماعی و خانوادگی، میزان اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی افزایش می‌یابد. به‌منظور بررسی قدرت پیش‌بینی احساس تنهایی و عزت نفس بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از رگرسیون چندگانه به شیوه هم‌زمان استفاده شد که نتایج آن در جدول ۴ آمده است. همان‌طور که در جدول ۴ نشان داده شده است، ۱۸٫۷٪ از واریانس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از طریق نمرات احساس تنهایی و عزت نفس تبیین می‌شود و به ترتیب احساس تنهایی ($\beta=0.345$) و عزت نفس ($\beta=-0.244$) سهم معناداری در پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دانشجویان دختر دارند.

جدول ۴. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه احساس تنهایی و عزت نفس بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی

p	R ²	R	F	t	β	SEB	B	
۰٫۰۰۱				۱۸٫۸		۱٫۳۷	۲۵٫۸۲	مقدار ثابت
۰٫۰۰۱	۰٫۱۸۷	۰٫۴۳۳	۳۸٫۳	۶٫۹۶	۰٫۳۴۵	۰٫۰۵	۰٫۳۴۳	احساس تنهایی
۰٫۰۰۱				-۴٫۹۲	-۰٫۲۴۴	۰٫۱۰۳	-۰٫۵۱	عزت نفس

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون چندگانه ابعاد احساس تنهایی بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی در دانشجویان دختر

p	R ²	R	F	t	β	SEB	B	
۰٫۰۰۱				۱۵٫۷۹		۱٫۲۶	۱۹٫۹۹	مقدار ثابت
۰٫۰۰۱	۰٫۲۵	۰٫۵۰	۳۶٫۶۲	۵٫۸۶	۰٫۳۱۳	۰٫۱۰۲	۰٫۶۰۴	تنهایی خانوادگی
۰٫۰۰۱				۴٫۲۷	۰٫۲۱۷	۰٫۱۱۳	۰٫۴۸	تنهایی رمانتیک
۰٫۰۱۳				۲٫۴۹	۰٫۱۴۰	۰٫۱۱۱	۰٫۲۷۷	تنهایی اجتماعی

به‌منظور بررسی قدرت پیش‌بینی ابعاد احساس تنهایی (اجتماعی، رمانتیک و خانوادگی) بر اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی مجازی از رگرسیون چندگانه به شیوه هم‌زمان استفاده شد که نتایج آن در جدول ۵ آمده است.

همان‌طور که در جدول ۵ مشاهده می‌شود، 0.25 از واریانس اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی از طریق ابعاد احساس تنهایی تبیین می‌شود و به ترتیب مؤلفه‌های تنهایی خانوادگی ($\beta = 0.313$)، تنهایی رمانتیک ($\beta = 0.217$) و تنهایی اجتماعی ($\beta = 0.140$) سهم معناداری در پیش‌بینی اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دانشجویان دارند.

نتیجه‌گیری

هدف از پژوهش حاضر، بررسی نقش احساس تنهایی و عزت نفس در اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در دانشجویان دختر بود. نتایج نشان داد که بین احساس تنهایی و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی دانشجویان رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. به عبارت دیگر، با افزایش میزان احساس تنهایی افراد، اعتیاد آن‌ها به شبکه‌های اجتماعی بیشتر می‌شود. بنابراین، فرضیه اول پژوهش تأیید شد. این یافته با نتایج پژوهش‌های دیگر (میلوسویچ و همکاران [۱۷]؛ ازگر [۱۹]، ماهاجان [۱۶]؛ اینگ وادویتر [۱۳] همسوست و همخوانی دارد؛ مثلاً، میلوسویچ و همکاران [۱۷] در پژوهشی با عنوان پیش‌بینی‌کننده‌های اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی در صربستان دریافتند که عواملی مانند عزت نفس، خودکارآمدی پایین و درون‌گرایی و احساس تنهایی بالا با استفاده افراطی از شبکه‌های اجتماعی مرتبط است. در همین زمینه، پژوهش ازگر [۱۹] نشان داد که اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی با سطوح مختلف احساس تنهایی رابطه مثبت و معنادار دارد. افزون بر این، در تبیین این یافته می‌توان گفت افرادی که احساس تنهایی بالایی دارند، به علت نداشتن مهارت‌های اجتماعی کافی، از داشتن روابط رضایت‌بخش با دیگران محروم‌اند و کمبودهایی را در زمینه داشتن تعلق و تعاملات اجتماعی احساس می‌کنند، لذا برای جبران این کمبودها و دریافت بازخوردهای مطلوب از سوی دیگر کاربران، به شبکه‌های اجتماعی وابستگی زیادی پیدا می‌کنند. همچنین، نتایج دیگر پژوهش بیانگر آن بود که بین عزت نفس و اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی رابطه منفی و معنادار وجود دارد. بدین معنا که با افزایش عزت نفس افراد، میزان استفاده افراطی آنان از شبکه‌های اجتماعی کاهش می‌یابد. این یافته، نتایج پژوهش‌های الیسون و همکاران [۸]، ویلسون و همکاران [۳۰]، هونگ و همکاران [۱۲] را تأیید کرد. الیسون و همکاران [۸] در پژوهش خود نشان دادند که نوجوانان با عزت نفس پایین در مقایسه با هم‌تایان با عزت نفس بالا، تمایل بیشتری به گذراندن زمان در سایت‌های شبکه اجتماعی از خود نشان می‌دهند. این یافته را شاید بتوان این‌گونه تبیین کرد که افراد معتاد به شبکه‌های اجتماعی به دلیل آنکه نیازهایشان در محیط واقعی و روابط

چهره‌به‌چهره به‌طور مقتضی برآورده نمی‌شود، به محیط‌های مجازی روی می‌آورند و در آن محیط به دنبال ارضای نیازهای خود هستند، زیرا با توجه به شرایط گمنام‌بودن کاربران در فضای مجازی، آن‌ها می‌توانند ضعف‌های شخصیتی و جسمی خود را پنهان کنند و خود را آن‌گونه که دوست دارند خلق کنند تا بازخوردهای مثبتی از سوی سایر کاربران دریافت دارند. در مجموع، نتایج پژوهش حاضر، شواهدی را برای حمایت از ارتباط احساس تنهایی و عزت نفس با اعتیاد به شبکه‌های اجتماعی فراهم کرد. محققان به‌رغم تلاش به‌منظور انجام پژوهش حاضر، با محدودیت‌هایی نیز روبه‌رو بودند که از آن جمله می‌توان به انتخاب نمونه پژوهش از دانشجویان و عدم به‌کارگیری روش‌های آماری پیچیده‌تر اشاره کرد، لذا توصیه می‌شود در پژوهش‌های آینده، استفاده از نمونه‌های دیگر از جمله دانش‌آموزان و همچنین گنجانیدن متغیرهای مرتبط و روش‌های آماری پیچیده‌تر در پژوهش مدنظر قرار گیرد. افزون بر این، بررسی جنبه‌های مختلف شبکه‌های اجتماعی جهت اتخاذ تصمیمات صحیح و برنامه‌ریزی دقیق باید مورد توجه جدی مسئولان فرهنگی و اجتماعی قرار گیرد. در همین زمینه، بررسی ویژگی‌های فردی و اجتماعی کاربران شبکه‌های اجتماعی نیز اهمیت بسزایی دارد.

منابع

- [۱] ابراهیم‌پور، سمیرا؛ خزایی، کامیاب (۱۳۹۱). «آسیب‌های نوپدید؛ شبکه‌های اجتماعی مجازی در کمین خانواده ایرانی»، نخستین کنگره ملی فضای مجازی و آسیب‌های اجتماعی نوپدید، تهران: وزارت تعاون و کار و رفاه اجتماعی.
- [۲] حسین‌زاده، علی‌اصغر؛ سپاه‌منصور، مزگان (۱۳۹۰). «رابطه حمایت اجتماعی و عزت نفس با سبک‌های هویت دانشجویان»، پژوهش‌های روان‌شناسی اجتماعی، ۱، ص ۷۴-۸۸.
- [۳] جوکار، بهرام؛ سلیمی، عظیمه (۱۳۹۰)، «ویژگی‌های روان‌سنجی فرم کوتاه مقیاس احساس تنهایی اجتماعی و عاطفی بزرگسالان»، مجله علوم رفتاری، ۴، ص ۳۱۱-۳۱۷.
- [۴] محمدی، نوراله (۱۳۸۴). «بررسی مقدماتی اعتبار و قابلیت اعتماد مقیاس حرمت خود روزنبرگ»، فصل‌نامه روان‌شناسان ایرانی، ۱ (۴)، ص ۳۱۳-۳۲۰.
- [۵] نوری ثمرین، شهرام؛ نرگسی، فریده (۱۳۹۲). «رابطه ابعاد الکی تیمیا با احساس تنهایی و مقایسه آن‌ها در دانشجویان پسر و دختر»، فصل‌نامه جنتاشاپیر، ۴، ص ۱۸۴-۱۹۲.
- [6] Abraham, A. Hassanien, A.E. (2010). Computational Social Networks: Tools, perspectives and Analysis, Springer Verlag, London.
- [7] Clayton, R.B. Osborne, R.E. Miller, B.K. Oberle, C.D. (2013). Loneliness, anxiousness, and substance use as predictors of Facebook use. Computers in Human Behavior 29, PP 687-693.
- [8] Ellison NB, Steinfield, C, Lampe C. (2007). The benefits of Facebook "friends": Social capital and college students' use of online social network sites. J Comput-Mediat Comm. Available online: <http://jcmc.indiana.edu/vol12/issue4/ellison.html>.

-
- [9] Gebauer, J. E., Riketta, M., Broemer, P., & Maio, G. R. (2008). "How much do you like your name?" An implicit measure of global self-esteem. *Journal of Experimental Social*.
- [10] Griffiths MD.(2005). A components model of addiction within a biopsychosocial framework. *J Subst Use*; 10: PP 191–197.
- [11] Henrich,L.M.Gullone,E.(2006). The clinical significance of loneliness: A literature review. *Clinical Psychology Review* 26, PP 695–718
- [12] Hong,F.Y.,Huang,D.H.Lin,H.Y.,& Chiu,S.L.(2014). Analysis of the psychological traits, Facebook usage, and Facebook addiction model of Taiwanese university students. *Telematics and Informatics*, 31,4, PP 597-606.
- [13] Ingvadottir,A.V.(2014). The Relationship between Facebook Use and Loneliness: A Comparison Between High-School Students and University Students.BSC thesis in Psychology. Reykjavik University.
- [14] Kuss, D., & Griffiths, M. (2011). Online social networking and addiction – A review of the psychological literature. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 8, PP 3528–3552.
- [15] Lang A, Potter RF, Bolls PD. (2009).Where psychophysiology meets the media: Taking the effects out of mass communication research. In: Bryant J, Oliver MB, editors. *Media Effects: Advances in Theory and Research*. Routledge Taylor and Francis Group; New York, NY, USA. pp. 185–206.
- [16] Mahajan,R.(2013). Narcissism, loneliness and social networking site use: relationships and differences. *AP J Psychol Med*; 14(2): PP 134-40.
- [17] Milosevic,J. Zezelj,I.L.(2014). Psychological predictors of addictive social networking sites use: The case of Serbia. *Computers in Human Behavior*,32, PP 229-234.
- [18] Naderi, H. Rohani,A.Aizan,T.,Sharir,J.(2009). Self-esteem, gender and academic achievement of undergraduate students. *American Journal of Scientific Research*,2, PP 26-37.
- [19] Ozgur,H.(2013).,Analyzing the relationship between social networking addiction, interaction anxiousness and levels of loneliness of pre-service teachers. *International Journal of Human Sciences*,10,2, PP 667-690.
- [20] Pelling, E. L., & White, K. M. (2009). The theory of planned behavior applied to young people's use of social networking Web sites. *CyberPsychology & Behavior*, 12(6), PP 755-759.
- [21] Ross C, Orr ES, Sisic M, Arseneault JM, Simmering MG, Orr RR.(2009). Personality and motivations associated with Facebook use. *Comput Hum Behav*.;25: PP 578–586.
- [22] Skues,J.Wiliams.B.L.,&Wise.(2012). The effects of personality traits, self-esteem, loneliness, and narcissism on Facebook use among university students. *Computers in Human Behavior*,28,6, PP 2414-2419.
- [23] Sponcil,M. P. Gitimu,P(2011).Use of social media by college students: Relationship to communication and self-concept,” *Journal of Technology Research*,. 1, 2, PP 1–13.
- [24] Subramanian,R.Wise,K.davis,D.bhandari,M.,& Morris,E.(2014). The relative contributions of implicit and explicit self-esteem to narcissistic use of Facebook. *Computers in Human Behavior* 39, PP 306–311.
- [25] Subrahmanyam K, Reich SM, Waechter N, Espinoza G. (2008).Online and offline social networks: Use of social networks by emerging adults. *J Appl Dev Psychol*;29: PP 420–433.

- [26] Sussman S, Leventhal A, Bluthenthal RN, Freimuth M, Forster M, Ames SL.(2011). A framework for specificity of the addictions. *Int J Environ Res Public Health*. 8: PP 3399–3415.
- [27] Sancak-Aydin, G.Muyan,M.,Demir, A.(2013).The investigation of Facebook usage purposes and shyness, loneliness. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*,93, PP 737-741.
- [28] Tasghini,S.Siedleki,K.L.(2013). A mixed method approach to examining Facebook use and its relationship to self-esteem. *Computers in Human Behavior*,29,3, PP 827-832.
- [29] Valkenburg PM, Peter J, Schouten AP.(2006). Friend networking sites and their relationship to adolescents' well-being and social self-esteem. *CyberPsychol Behav*.;9: PP 584–590.
- [30] Wilson K, Fornasier S, White KM. (2010).Psychological predictors of young adults' use of social networking sites. *Cyberpsychol Behav Soc Network*.;13: PP 173–177.